

Prof. dr hab. Agnieszka Monasterska
Dyscyplina artystyczna : Sztuki muzyczne
Akademia Muzyczna im. K. Pendereckiego w Krakowie

Kraków 23.06.2025

**Recenzja rozprawy doktorskiej pana Xiongije Wu
pt.: „Analiza oraz studium śpiewu cyklu pieśni Franza Schuberta Winterreise”**

Zlecaniodawca recenzji:

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina, Przewodniczący Rady Dyscypliny Artystycznej
Prof. dr hab. Robert Cieśla

Zlecenie podjęte na podstawie Ustawy z dnia 20 lipca 2018r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.)

W dniu 22.05.2025 otrzymałam dokumentację zawierającą :

1. Pismo przewodnie Prof. dr hab. Roberta Cieśli – Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej UMFC
2. Pracę doktorską pana Xiongije Wu – nagranie CD cyklu pieśni *Winterreise* F. Schuberta oraz jego opis.

Poza pisemną pracą doktorską oraz płytą CD, nie przedstawiono żadnych informacji dotyczących osoby Doktoranta – życiorysu, przebiegu działalności artystycznej, naukowej bądź pedagogicznej.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska pana Xiongije Wu składa się z dzieła artystycznego, którym jest nagranie CD cyklu pieśni Franza Schuberta „Winterreise” oraz jego opis pt.: „Analiza oraz studium śpiewu cyklu pieśni Franza Schuberta *Winterreise*”.

Praca napisana pod kierunkiem ad. dr hab. Agnieszki Kurowskiej-Janeckiej.

Dzieło artystyczne

Data i miejsce nagrania dzieła doktorskiego: 20 kwietnia 2023 r., Studio Koncertowe Polskiego Radia im. Witolda Lutosławskiego

Pianistka: prof. dr hab. Jolanta Pszczółkowska-Pawlik

Reżyserka dźwięku: Ewa Guziołek-Tubelewicz

W ramach pracy doktorskiej p. Xiongjie Wu oddaje do rąk recenzentów płytę CD z nagraniem 24 pieśni Franza Schuberta cyklu „Winterreise” op. 89 D 911. Cykl ten powstał w 1827 roku do słów Wilhelma Müllera.

Tytuły poszczególnych pieśni:

1. Gute Nacht (Dobranoc)
2. Die Wetterfahne (Kurek na dachu)
3. Gefror'ne Thränen (Zamarznięte łzy)
4. Erstarrung (Odrętwienie)
5. Der Lindenbaum (Lipa)
6. Wasserfluth (Powódź)
7. Auf dem Flusse (Nad rzeką)
8. Rückblick (Retrospekcja)
9. Irrlicht (Błędne ogniki)
10. Rast (Wytchnienie)
11. Frühlingstraum (Sen o wiosnie)
12. Einsamkeit (Samotność)
13. Die Post (Poczta)
14. Der greise Kopf (Siwa głowa)
15. Die Krähe (Wrona)
16. Letzte Hoffnung (Ostatnia nadzieja)
17. Im Dorfe (W wiosce)
18. Der stürmische Morgen (Burzliwy poranek)
19. Täuschung (Złudzenie)
20. Der Wegweiser (Drogowskaz)
21. Das Wirtshaus (Gospoda)
22. Muth! (Odwagi!)
23. Die Nebensonnen (Fałszywe słońca)
14. Der Leiermann (Lirnik).

Cykl „Podróż zimowa” został skomponowany na rok przed śmiercią kompozytora, kiedy Schubert zmagał się z ciężką chorobą mając zaledwie 30 lat. Pod względem tematycznym starannie dobiera wiersze znanego mu osobiście poety Wilhelma Müllera. Wybrany zbiór liryków odzwierciedla aktualny stan psychiczny kompozytora, który przygnębiony i osamotniony przeczuwa nadchodzącą śmierć. Komponuje pieśni, w których poruszająca muzyka ilustruje mroczne myśli o odrzuceniu, pustce duchowej, zawiedzionej miłości. W głębszym rozumieniu cykl „Winterreise” można odczytać jako powolne przechodzenie od świata emocjonalnych zranień ku stanowi wyobcowania, który może mieć wymiar metafizyczny.

Kompozycje Schuberta, w tym cykl „Winterreise” niedoceniane za życia, po kilkudziesięciu latach od śmierci kompozytora ujrzały światło dzienne i przyniosły uznanie i rozgłos głównie dzięki niemieckiemu wydawnictwu Breitkopf & Härtel. Jego kompozycje otwierają z muzyce nowy rozdział – epokę romantyzmu.

Cykl „Podróż zimowa” Franciszka Schuberta podobnie jak cykl „Piękna Młynarka” jest jednym z najczęściej wykonywanych cykli z okresu romantyzmu przez głosy barytonowe, bas-barytonowe, a także tenorowe. Do najbardziej znanych wykonawców zaliczyć możemy: Dietricha Fischera-Dieskau’a, Hansa Hottera, Thomasa Quasthoffa, Matthiasa Goerne’a, Thomasa Hampsona, Petera Schreiera czy Jonasa Kaufmanna. W 2021 roku dokonała nagrania nawet słynna mezzosopranistka – Joyce DiDonato. Niektórzy wykonawcy nagrywali ten cykl dwukrotnie, lub trzykrotnie w ciągu swojej wokalne kariery. Niezmiennie od 200 lat „Podróż zimowa” cieszy się dużym zainteresowaniem i wciąż wykonywana jest w największych salach koncertowych na całym świecie.

Myślę, że stworzenie własnej, oryginalnej wersji znanego cyklu „Winterreise” dla pana Xiongije Wu ze względu na istniejące już mistrzowskie wykonania było sporym wyzwaniem.

Pan Xiongije Wu dysponuje dźwięcznym głosem barytonowym (bas-barytonowym) o ciepłej barwie. Głos brzmi naturalnie, bez żadnych manier. Jego interpretacja wskazuje na dobre zrozumienie sensu zawartej w wierszach Müllera treści i w pełni utrzymuje klimat mrocznych, pełnych zwątpienia i rezygnacji nastrojów głównego bohatera.

Doktorant we wszystkich nagranych pieśniach utrzymuje melancholijny charakter, wyraża swą interpretacją niepokojenie się ze stratą ukochanej, a w głębszym rozumieniu ból przemijalności życia.

Pieśni śpiewane są z zachowaniem wyważonej dynamiki, poprzez którą Doktorant nie eksponuje walorów głosowych, lecz introwertyczny charakter dzieła. Świadczy to o dużej wrażliwości Artysty oraz o wnikliwości i znajomości przedmiotu.

Przeprowadzenie słuchacza przez wewnętrzną przemianę głównego bohatera: od bólu po odrętwienie i izolację, wymaga od wykonawcy ukazania różnych odcieni emocjonalnych. Niektórych burzliwych, niektórych odrealnionych. Doktorant zachował tę zmienność zachowując jednocześnie umiar w doborze środków wyrazu.

Cykl „Winterreise” niesie ze sobą wymagania na wielu poziomach. Jest jednym z najbardziej złożonych dzieł w historii pieśni artystycznej, zarówno pod względem muzycznym, literackim, jak i psychologicznym. Pan Xiongije Wu z dobrym skutkiem próbuje zilustrować napięcie między słowem a dźwiękiem i przeprowadzić słuchacza przez szereg egzystencjalnych przemyśleń.

W wielu pieśniach (np. *Irrlicht*, *Täuschung*, *Der Leiermann*) pojawiają się elementy dezorientacji, osamotnienia, zatarcia granicy między jawą a snem, co możemy określić jako

objawy depresji, załamania psychicznego. Doktorant interpretuje powyższe treści powściągliwie, utrzymując deklamacyjny charakter pieśni.

Zachowanie ciągłości emocjonalnej w prowadzeniu 24 pieśni jako cyklu to nie lada wyzwanie. Każda pieśń ma swój nastrój, nie może być oderwana od reszty, wymaga od wykonawcy wewnętrznej spójności interpretacyjnej. Franz Schubert często prowadzi cykl tak, by istniały wewnętrzne połączenia harmoniczne i formalne. Doktorant stara się zachować tę subtelność, aby w sposób naturalny jedna pieśń „przechodziła” w następną.

Od pierwszej pieśni („Gute Nacht”) do ostatniej („Der Leiermann”) pan Xiongije Wu wyraża swą interpretacją zmienność uczuć bohatera wyruszającego w samotną wędrówkę, która staje się metaforą ludzkiego życia bez miłości, bez nadziei, bez celu. Koncepcja muzyczna jest przemyślana, osobiste skojarzenia w odczytywaniu symboli poetyckich takich jak: śnieg, rzeka, lira, grób czy księżyc, wskazują na własną i autentyczną interpretację Doktoranta.

Wiadomym jest, że każda z pieśni ma miejsca mniej i bardziej dramatyczne. Schubert co prawda sporadycznie sugeruje dynamikę dla głosu solowego, (oznaczenia dynamiczne dotyczą głównie partii fortepianu) to jednak dramaturgia narracyjna wymaga momentami zaznaczenia bardziej odważnie przejmujących treści. W takich momentach brakuje mi u Doktoranta wyrazistych kontrastów dynamicznych. Przykładowo w pieśni „Auf den Flusse”, która rozpoczyna się w bardzo małej dynamice, linia melodyczna głosu ma oznaczenie *sehr leise*, fortepian ppp. W swoim rozwinięciu staje się dużo bardziej dramatyczna, co należałoby wyrazić przez dynamikę forte lub przynajmniej zdecydowane *crescendo*. Tego typu zabiegów brakuje mi również w innych pieśniach cyklu, chociaż interpretacja jest sprawą głęboko indywidualną.

Muszę jednak stwierdzić pewne niedociągnięcia dotyczące materiału muzycznego. W nagraniu Doktoranta zdarzają się drobne pomyłki rytmiczne, np. w pieśni „Frühlingstraum” (pieśń 11.) w takcie 53 na słowach „Von Herzen” zaśpiewane są dwie ósemki zamiast rytmu punktowanego ósemką z kropką i szesnastką.

W pieśni „Lindenbaum” (pieśń 5.) w takcie 50 i 51 między dźwiękami „A” i „B” na słowach *Der Hut flog mir vom Kopfe..* pojawia się problem intonacyjny, półton brzmi nieczysto.

Drobnych niedociągnięć intonacyjnych jest w całym nagraniu nieco więcej, zwłaszcza jeśli chodzi o dźwięki wyższe.

Omawiając dzieło artystyczne nie sposób nie wspomnieć wspaniałej kreacji pianistki prof. dr hab. Jolanta Pszczółkowska-Pawlik. Cykl to duet, pianista nie towarzyszy, ale opowiada równolegle. W niektórych pieśniach fortepian czasem mówi więcej niż głos – zwłaszcza w „Die Krähe” czy „Der Leiermann”. Pani prof. Pszczółkowska-Pawlik aktywnie współtworzy dramaturgię. Wspaniałe dźwiękami oddaje samotność i chłód świata. Pięknie nie tylko ilustruje emocje bohatera, lecz maluje konkretne symbole – wiatr, dzwony, koło młyńskie, a także obrazy przestrzenne i warunki atmosferyczne – śnieg, wiatr, ciszę nocy. Interpretacja partii fortepianu jest świadoma, wrażliwa i głęboko dramatyczna.

Część opisowa pracy pt:

„Analiza oraz studium śpiewu cyklu pieśni Franza Schuberta Winterreise”

Pan Xiongije Wu obrał za cel prócz analizy „Podróży zimowej” przeprowadzenie jak to nazwał w tytule dysertacji: „studium śpiewu” cyklu pieśni Franza Schuberta.

„Analizę wokalną” poprzedzają rozdziały wstępne dotyczące historii kształtowania się wczesnoromantycznej muzyki niemieckiej i austriackiej. Omówiona jest także stylistyka romantyczna oraz życiorys Franza Schuberta, głównie w kontekście twórczości pieśniarskiej. W tej części pracy szczególne miejsce zajmuje rozwój gatunku pieśni, z naciskiem na powstanie tak zwanego „das Lied”, czyli konkretnego gatunku – pieśni artystycznej powstałej głównie w XIX-wiecznych Niemczech i Austrii. Gatunek ten jak wiemy stosowany był między innymi przez Schuberta, Schumanna, Brahmsa i Wolfa.

Jest także rozdział poświęcony tekstom wybranym przez kompozytora dla stworzenia dramatycznej opowieści. To wiersze Wilhelma Müllera wyselekcjonowane z myślą o stworzeniu egzystencjalnej, tragicznej wędrówki głównego bohatera, pełnej rozczarowań i bólu. Bohater romantyczny cyklu, z którym utożsamiał się sam kompozytor, to młodzieniec idący zimą do kresu swojego życia.

Rozdział III jest autorską analizą cyklu „Winterreise” z perspektywy wykonawczej Doktoranta. Omówienie każdej z 24 pieśni odbywa się według następującego schematu:

1. Analiza pieśni pod kątem melodycznym, rytmicznym oraz wyrazowym
2. Emocje w śpiewie
3. Sugestie wykonawcze

Każdy opis pieśni zawiera także krótkie przykłady muzyczne, które ilustrują charakterystyczne motywy, rytmy, zwroty harmoniczne. Dysertacja, choć charakteryzuje się uproszczonym stylem wypowiedzi, konsekwentnie realizuje założony temat i mieści się w ramach wyznaczonych celów.

Najbardziej interesującym obszarem badań w kontekście oryginalnego ujęcia tematu jest rozdział IV, w którym Autor dokonuje analizy wpływu pieśni Franza Schuberta na chińskie pieśni artystyczne. Podrozdziały: charakterystyka chińskiej pieśni artystycznej, cechy wspólne twórczości pieśni artystycznych Huang Zi i Schuberta oraz wpływ strony literackiej i muzycznej pieśni Schuberta na chińską pieśń artystyczną w XX. wieku ukazują realne oddziaływanie i metamorfozę w dziedzinie kompozycji w Chinach. Autor wykazuje tę zależność na przykładzie dorobku kompozytora Huang Zi.

Drugi istotny temat poruszony w pracy to wykorzystanie cyklu Schuberta w dydaktyce na uniwersyteckich studiach wokalnych w Chinach. Pan Xiongije Wu wnikliwie analizuje korzyści wynikające z włączenia pieśni Schuberta do procesu kształcenia wokalnego młodych śpiewaków. Przedstawia dokładnie przemyślane propozycje zastosowanie konkretnych pieśni na odpowiednich poziomach kształcenia. W pracy zamieszczona jest tabela, w której Autor przedstawia swój autorski wybór pieśni z cyklu „Winterreise” dostosowany do umiejętności i potrzeb studentów na kolejnych latach studiów.

Doktorant dzieli się także swoim interesującym pedagogicznym doświadczeniem:

Uczeń, który nie miał pasji do śpiewu, po usłyszeniu Der Lindebaum, był zachwycony pięknym nastrojem stworzonym przez szum liści, dźwięk fortepianu i śpiew. Nie rozumiał tekstu po niemiecku, ale odczuwał wspomnienia zmęczonego człowieka. Dzięki poznaniu tej pieśni zaczął z wielkim entuzjazmem kształcić swój głos. Urok pieśni Schuberta poruszył go i poprowadził na ścieżkę odkrywania nowych utworów z literatury wokalne. (str. 125 dysertacji)

W innym miejscu podsumowuje założenia dydaktyczne, które między innymi realizuje na bazie cyklu „Podróż zimowa”:

Celem nauczania muzyki wokalne jest wyposażenie uczniów w wiedzę, umiejętności i rozwój w zakresie techniki wokalne, interpretacji, wrażliwości na piękno. Potraktowanie cyklu „Winterreise” jako materiału szkoleniowego może poprawić umiejętności uczniów w zakresie upiększania głosu, kontroli oddechu oraz do współpracy z pianistą, który nie akompaniuje, a partneruje śpiewakowi. (str. 124 dysertacji)

Autor pracy zauważa duży wpływ na wniknięcie cyklu Franza Schuberta do kanonu wykonawczego w Chinach, od kiedy pieśni te zostały przetłumaczone na język chiński w 2000 roku. Interesującym jest również rozdział dotyczący różnic kulturowych dotyczących malarstwa, poezji i muzyki między Chinami, a Europą Zachodnią.

Wnioski

Dysertacja spełnia podstawowe założenia pracy naukowej i realizuje przyjęte cele badawcze.

W streszczeniu swojej pracy doktorskiej Autor pisze:

Rozprawa ta przyczynia się do poszerzenia wiedzy na temat wykonawczej interpretacji pieśni artystycznej oraz promuje dialog międzykulturowy między tradycją europejską, a współczesną edukacją muzyczną w Chinach.

Istotnym wnioskiem wynikającym z przeprowadzonych badań nad pieśniami Franca Szuberta jest dialog kulturowy między Chinami, a Europą Zachodnią, który stanowi ważny aspekt współczesnych kontaktów międzynarodowych, obejmując nie tylko obszar muzyki, lecz również wiele innych dziedzin życia naukowego i artystycznego.

Podsumowanie

W pracy doktorskiej zostały zrealizowane dwa cele badawcze: pierwszy to cel poznawczy (badanie zjawiska), w którym Doktorant dokonał nagrania 24 pieśni cyklu „Winterreise” Franza Schuberta oraz poddał je analizie w kontekście wykonawczym.

Drugi to cel praktyczny, zebrał wszystkie istotne materiały dla lepszego zgłębienia i zrozumienia dzieła i posłużenia się nim jako oryginalny materiał dydaktyczny dla studentów wokalistyki w Chinach.

Obydwa stanowią oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, wymaganego w rozprawach doktorskich.

Konkluzja

Rozprawa doktorska Pana Xiongije Wu pt.: „Analiza oraz studium śpiewu cyklu pieśni Franza Schuberta *Winterreise*” spełnia wymagania prac doktorskich określone w art. 187 ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tj. Dz.U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.).

W związku z tym wnioskuję o jej przyjęcie do dalszego procedowania.

Prof. dr hab. Agnieszka Monasterska